

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใน 8 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการสอน บทบาทด้านการวิจัย บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ บทบาทด้านการขึ้นนำสังคม บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เติบโต และบทบาทด้านการตัดสินใจส่งสัยในหลักการอิสลาม
2. เพื่อประมวลแนวทางการพัฒนาบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และหน่วยงานเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยาลัยอิสลามศึกษา (ผู้ที่เคยมาร่วมอบรม ประชุม และสัมมนา ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา) โดยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงกลุ่มละ 50 คน รวมทั้งหมด 200 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

- เป็นหัวหน้าองค์กรระดับตำบลขึ้นไป
- มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับวิทยาลัยอิสลามศึกษา ไม่น้อยกว่า 4 ปี

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเจาะจงตามหลักเกณฑ์และคุณสมบัติ ดังนี้

- มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับวิทยาลัยอิสลามศึกษา (ผู้ที่เคยมาร่วมอบรมประชุม และสัมมนา ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา) ไม่น้อยกว่า 4 ปี
- เป็นบุคลากรภายในวิทยาลัยอิสลามศึกษา 2 คน และบุคลากรภายนอกวิทยาลัยอิสลามศึกษา 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม แบบสอบถามใช้สำหรับสอบถามบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ คือ
 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ด้านต่าง ๆ 8 ด้าน คือ

1. บทบาทด้านการสอน
2. บทบาทด้านการวิจัย
3. บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน
4. บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้
6. บทบาทด้านการขึ้นาสังคม
7. บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เติบถนอ
8. บทบาทด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติของวิทยาลัยอิสลามศึกษา และแนวทางการพัฒนาบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต บทบาทด้านการวิจัย บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ บทบาทด้านการ

ชี้คำสั่งคม บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เพื่อนำ และบทบาทด้านการตัดสินใจส่งสัยใน
หลักการอิสลาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน โดยทำเรื่องขอหนังสือรับรอง และแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์ ไปยังหน่วยงานที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง รวมทั้งทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ด้วย
3. ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างได้รับคืนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย
4. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนด ด้วยการดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายด้วยตนเอง และบันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ จัดสรุปการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- ก. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้
 1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วหาค่าร้อยละ
 2. แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า
 3. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา
- ข. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาสรุปประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต บทบาทด้านการวิจัย บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน บทบาทด้านการทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรม บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ บทบาทด้านการขึ้นนำสังคม บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เตือนภัย และบทบาทด้านการตัดสินใจส่งสัยในหลักการอิสลาม แล้วนำเสนอเชิงบรรยายประกอบการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

บทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สรุปผลการวิจัย ทั้ง 8 ด้าน ได้ดังนี้

1. **ด้านการสอนและผลิตบัณฑิต** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ การจัดการศึกษาเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการอิสลาม
2. **ด้านการวิจัย** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ เน้นการวิจัยด้านสังคมและวิทยาการอิสลามเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมุสลิม
3. **ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ จัดโครงการต่างๆที่ช่วยยกระดับคุณภาพและแก้ปัญหาสังคมของชุมชนทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และอื่นๆ
4. **ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ จัดบรรยาย อบรม สัมมนา ประชุมหรือนิทรรศการทางด้านศิลปวัฒนธรรมอิสลาม
5. **ด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้บุคคลหรือองค์กรภายนอกมาเรียนรู้อิสลามศึกษา และใช้บริการสืบค้นข้อมูล
6. **ด้านการขึ้นนำสังคม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ การเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน
7. **ด้านการติดตาม วิเคราะห์ เตือนภัย** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการช่วยเหลือ เตือนภัยแก่สังคม

8. ด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ร่วมมือกับองค์กรอิสลามจากภายในประเทศในการวินิจฉัย ชี้ขาด ตัดสินและตีความในประเด็นทางศาสนาที่มีความเห็นแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์บุคลากรจากภายในวิทยาลัยอิสลามศึกษา และบุคลากรภายนอกวิทยาลัยอิสลามศึกษา เกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษาทั้ง 8 ด้าน ผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

บทบาทด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการสอนเกี่ยวกับวิทยาการอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา เปิดทำการสอนให้แก่นักศึกษาทั้งในระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยระดับปริญญาตรีมี 6 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา สาขาวิชากฎหมายอิสลาม สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม สาขาวิชา ตะวันออกกลางศึกษา และสาขาวิชาอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) ระดับปริญญาโท ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) และสาขาวิชาการบริการและการจัดการศึกษาในอิสลาม (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) ระดับปริญญาเอก ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการสอนเกี่ยวกับวิทยาการอิสลาม และเอก เป็นหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และภูมิภาค หลักสูตรมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปรับปรุงตามระเบียบของมหาวิทยาลัย โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบหลักสูตร บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรมดี เพราะเป็นผู้ที่มีศาสนา สามารถออกไปทำงานรับใช้สังคมได้ บางคนก็ไปศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปในและต่างประเทศ

บทบาทด้านการวิจัย

วิทยาลัยอิสลาม ศึกษา มีการวิจัยด้านสังคมและมนุษยศาสตร์ เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับปอเนาะ งานวิจัยเกี่ยวกับตาดิกา งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม งานวิจัยเกี่ยวกับชะกาด เป็นต้น ผลงานวิจัยยังมีไม่มากนัก เนื่องจากบุคลากรไม่ให้ความสำคัญกับการทำวิจัย เป็นเพราะภารกิจด้านอื่นๆ มีมาก เช่น สอนหนังสือ บริการวิชาการ บรรยายธรรม เป็นวิทยากรให้หน่วยงานต่างๆ ทำให้ไม่มีเวลาในการทำวิจัย ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ก็ยังมีน้อย จึงควรมีการพัฒนาให้อาจารย์ทำวิจัยกันอย่างจริงจัง ทุนอุดหนุนการวิจัยมีหลายแหล่ง แต่บุคลากรไม่ให้

ความสนใจ ควรส่งเสริมงานวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของสังคมมุสลิมและทำวิจัยร่วมกับต่าง
มหาวิทยาลัยมากขึ้น ควรมีการทำวิจัยสถาบันด้วย เนื่องจากผลงานวิจัยนั้นสามารถเอามาเป็นความรู้
ทางวิชาการมาถ่ายทอดในการผลิตบัณฑิตด้วย

บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน

วิทยาลัยอิสลาม ศึกษา มีการบริการวิชาการแก่ชุมชน เพื่อพัฒนาสังคมมุสลิม และ
เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพสังคมมุสลิมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การบริการวิชาการแก่ชุมชนนั้นต้องไม่
ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามด้วย การบริการวิชาการมีความชัดเจนและมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น
การจัดอบรม การจัดบรรยาย การจัดโครงการต่างๆที่ช่วยแก้ปัญหาสังคมของชุมชนทั้งในด้าน
การศึกษา อาชีพ และอื่นๆ การให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการและอื่นๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้
หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาใช้บริการและสถานที่ของวิทยาลัยด้วย

บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

วิทยาลัยอิสลาม ศึกษา มีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ไม่ขัดกับหลักการศาสนา
อิสลาม กิจกรรมต่างๆที่จัดจะออกมาในรูปแบบของ การบรรยาย การอบรม การสัมมนา เป็นต้น การ
อ่านคุตบะฮ์วันศุกร์ ก็เป็นการบรรยายธรรมภายในตัวด้วย การแข่งขันขับร้อง
อนาฮีด การจัดกิจกรรมและงานเทศกาลประเพณีศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดเลี้ยงสร้างสรรค์ เนื่องใน
โอกาสวันตรุษอีดิลฟิตรี มีการเลี้ยงอาหาร ขนมหวาน โรตีสี ข้าวมัน เป็นต้น

บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้

บทบาท วิทยาลัยอิสลามศึกษา มีหนังสือและตำราที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษา แต่เป็น
ตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ยังไม่มีหนังสืออิสลามศึกษาที่ให้บุคคลทั่วไปภายนอกเอาไว้ศึกษา
ค้นคว้า และเว็บไซต์ที่ให้บุคคลทั่วไปภายนอก ค้นคว้าก็ยังไม่มีการจัดทำและพัฒนาเป็นระบบ
สารสนเทศ

บทบาทด้านการขึ้นนำสังคม

วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้มีบทบาทด้านการขึ้นนำสังคม เช่น การจัดโครงการสัมมนา
ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ โดยร่วมมือกับรัฐบาล จัดบรรยายธรรมจัดอบรม สัมมนา ในเรื่อง
ที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม ด้วยการร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี ศูนย์
อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และหน่วยงานอื่นๆ และบุคลากรวิทยาลัยอิสลาม
ได้ขึ้นนำสังคมโดยเป็นที่ปรึกษาด้านศาสนา เช่น เป็นที่ปรึกษาด้านศาสนาให้แก่ ธนาคารอิสลาม
สหกรณ์อิสลาม เป็นต้น

บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เติบโต

บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เติบโต ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา โดยมี
บุคลากรในวิทยาลัยอิสลามศึกษาบางท่านได้เป็นตัวแทน ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการ

ปฏิบัติบทบาทดังกล่าว เช่น การจัดรายการวิทยุที่มีบุคลากรวิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นผู้ให้ความรู้ ซึ่งเป็นรายการวิทยุของสถานีวิทยุ อสมท.ปัตตานี

บทบาทด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม

บทบาท วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้มีส่วนร่วม ช่วยแนะนำเกี่ยวกับหลักการในอิสลาม ในบางเรื่องอาทิเช่น เรื่องฮาลาลและฮารอม เนื่องจากการตัดสินข้อสงสัย มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

การอภิปรายผล

จากการวิจัย บทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในด้านบทบาทด้านการสอน บทบาทด้านการวิจัย บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ บทบาทด้านการชี้นำสังคม บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เตือนภัย และบทบาทด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลามมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

บทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสภะ ลีวงศ์พันธ์ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของบุคลากรต่อบทบาทและบทบาทที่คาดหวังของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พ.ศ.2547 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิณญา คงจันทร์ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อความพร้อมในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อความพร้อมในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อศึกษาในแต่ละด้าน พบว่า บทบาทด้านการสอนอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการชี้นำสังคมอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เตือนภัย อยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลามอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเป็นดังนี้

บทบาทด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ การจัดการศึกษาเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการอิสลาม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์

ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ.2555-2559 ดังนี้คือ วิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำด้านวิทยาการอิสลามและโลกมุสลิมในภูมิภาค โดยมีการวิจัยเป็นฐานสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะว่า วิทยาลัยอิสลามศึกษา เปิดทำการสอนให้แก่ นักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยระดับปริญญาตรีมี 6 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา สาขาวิชากฎหมายอิสลาม สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม สาขาวิชาตะวันออกกลางศึกษา และสาขาวิชาอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) ระดับปริญญาโท ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) และ สาขาวิชาการบริการและการจัดการศึกษาในอิสลาม (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) ระดับปริญญาเอก ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการสอนเกี่ยวกับวิทยาการอิสลาม

บทบาทด้านการวิจัย เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ชื่อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ เน้น การวิจัยด้านสังคมและวิทยาการอิสลามเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมุสลิม ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ได้กำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจมีจุดเน้นในเรื่องการวิจัยที่แตกต่างกัน ขึ้นกับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของแต่ละสถาบัน โดยที่วิจารณ์พานิช (2540) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยในมหาวิทยาลัยว่า การที่จะทำให้การวิจัยในมหาวิทยาลัยมีคุณภาพและเจริญก้าวหน้าขึ้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์กรในมหาวิทยาลัยที่ทำงานวิจัยสามารถระดมองค์ความรู้ความสามารถและทำงานวิจัยได้อย่างจริงจัง โดยเชื่อมโยงกับการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาเอกได้ ส่วนนักวิจัยใหม่ๆ จะต้องสร้างทีมงานวิจัยกับนักวิจัยที่เก่ง นั่นคือ เข้าไปฝึกกับนักวิจัยที่มีประสบการณ์และมีความสามารถต้องยึดหลักคุณภาพ ยึดหลักคุณความดี ส่วนด้านการวิจัยนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมองการวิจัยในภาพที่ผสมผสานไปกับการสอนและภารกิจอื่นๆของสถาบัน ด้วย และการวิจัยในอนาคตควรเป็นการวิจัยที่ครอบคลุมในเรื่องประเด็นต่อไปนี้เป็น การจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ ความเป็นอิสระของสถาบัน ความร่วมมือกับท้องถิ่น และชุมชนในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการเพิ่มพูนคุณภาพของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษา สำหรับวิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้กำหนดเป้าประสงค์หลักด้านการวิจัย คือ สร้างงานวิจัยที่เป็นเลิศ ด้าน วิทยาการอิสลาม ด้านตะวันออกกลาง และโลกมุสลิมในภูมิภาค

บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ชื่อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ จัดโครงการต่างๆที่ช่วยยกระดับคุณภาพและแก้ปัญหาสังคมของชุมชนทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิทยาลัยอิสลามศึกษา มีหน่วยงานด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน ภายใต้ สำนักงานวิชาการและบริการชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ด้านการบริการ วิชาการแก่ชุมชน เช่น การส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการอิสลาม การผลิตเอกสารและตำรา การอบรมสัมมนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ตลอดจนแสดงนิทรรศการในสาขาที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับสุรียพร พานิช (2535) ศึกษาแนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีการจัดโครงการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มข้าราชการ รัฐวิสาหกิจและกลุ่มนักธุรกิจ มากกว่ากลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชนบท ทั้งจัดรูปแบบของการให้บริการในลักษณะของการฝึกอบรม จัดสัมมนา โดยใช้สถานที่ในมหาวิทยาลัย มากกว่าการไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่นชนบทและสอดคล้องกับ ปานทิพย์ ผดุงศิลป์ (2534) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์ภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ ที่มีต่อการปฏิบัติภารกิจทั้ง 4 ด้าน พบว่า ภารกิจด้านบริการวิชาการแก่ชุมชน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มุ่งเน้นการบริการทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในรูปแบบของการยกระดับคุณภาพชีวิตในรูปแบบของการสอน การอบรม

บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ จัดบรรยาย อบรม สัมมนา ประชุมหรือนิทรรศการทางด้านศิลปวัฒนธรรม อิสลาม สอดคล้องกับวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2534) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา จึงทำได้หลายลักษณะ ตั้งแต่การจัดหลักสูตรการสอน การวิจัย จัดนิทรรศการ พิพิธภัณฑสถาน การแทรกสอน การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม การเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือ การแสดงรายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น การบริการสังคมด้วยวิธีการหลายๆ ลักษณะ ดังกล่าว จะช่วยแพร่กระจายความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการใช้ทรัพยากรของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และสอดคล้องกับ ปานทิพย์ ผดุงศิลป์ (2534) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์ภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ ที่มีต่อการปฏิบัติภารกิจทั้ง 4 ด้าน พบว่า ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดมากที่สุด คือ กิจกรรมประเภทส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ในรูปแบบของการจัดงานประเพณี จัดประกวดแข่งขัน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดไว้ว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมถือเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่ง โดยต้องวางระบบและกลไกการดำเนินงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพซึ่งอาจมีจุดเน้นเฉพาะที่แตกต่างกันตามปรัชญาและธรรมชาติของแต่ละสถาบัน และมีการบูรณาการเข้ากับพันธกิจอื่นๆ โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิต รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมที่ฟื้นฟู อนุรักษ์สืบสานพัฒนา เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม สร้างสรรค์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นรากฐานการพัฒนาความรู้ที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 : 80)

บทบาทด้านการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้บุคคลหรือองค์กรภายนอกมาเรียนรู้อิสลามศึกษา และใช้บริการสืบค้นข้อมูล สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่ง ที่กล่าวว่า “วิทยาลัยอิสลามศึกษา มีห้องสมุดที่กว้าง มี

จำนวนที่นั่งมากเพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ พร้อมกับจัดหาหนังสือให้มีจำนวนมากขึ้น ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา ก็เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ประเภทหนึ่ง ที่มีหนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวกับอิสลามหลายประเภท”

วิทยาลัยอิสลาม ศึกษาให้ความสำคัญด้านการใช้สอยอาคารสถานที่มากขึ้น การก่อสร้างอาคารวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้ออกแบบเข้ากับสถาปัตยกรรมของโลกมุสลิมมีความสุนทรีย์ภาพในแบบอิสลาม มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีห้องสมุดที่กว้าง มีจำนวนที่นั่งมากเพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ พร้อมกับจัดหาหนังสือให้มีจำนวนมากขึ้น ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา ก็เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ประเภทหนึ่ง ที่มีหนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวกับอิสลามหลายประเภท

บทบาทด้านการขึ้นาสังคม เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ การเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน และหนึ่งในบทบาทด้านการขึ้นาสังคม คือ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้ดำเนินการ เพื่อจัดสัมมนานานาชาติ และได้ดำเนินการไปสองครั้งแล้ว ครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อปี 2553 โดยของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเป็น เงินจำนวนประมาณ 14,400,000 บาท (สิบสี่ล้านบาทถ้วน) และครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อเดือนมกราคม 2556 โดยขอของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นเงินจำนวนประมาณ 15,000,000.00 บาท (สิบห้าล้านบาทถ้วน) โดยผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วยผู้นำศาสนาอธิการบดี คณบดี ผู้บริหาร อาจารย์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาขั้นสูงทั้งในและต่างประเทศ จำนวนทั้งหมด 546 คน คือ นักวิชาการจากต่างประเทศ 84 คน และในประเทศ 462 คน (รายงานสรุปโครงการจัดประชุมอิสลามศึกษานานาชาติ ครั้งที่ 2)

วิทยาลัยอิสลามศึกษา จัดกิจกรรมบรรยายทางวิชาการ เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างต่อเนื่องมีกิจกรรมที่จัดเป็นรายเดือน และกิจกรรมที่จัด เป็นรายปี กิจกรรมที่จัดรายเดือน

บทบาทด้านการติดตาม วิเคราะห์ เดือนกัญ เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการช่วยเหลือ เดือนกัญแก่สังคมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วิทยาลัยอิสลามศึกษา ไม่ได้มีภารกิจหลักทางด้านการศึกษา ติดตาม วิเคราะห์ เดือนกัญ ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่ง กล่าวว่า“วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้ติดตาม วิเคราะห์ เดือนกัญ โดยการจัดบรรยายร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และอื่นๆ ซึ่งบทบาทด้านนี้ วิทยาลัยไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงถึงอย่างไรก็ตามวิทยาลัยอิสลามศึกษาก็ได้ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ จากภายนอก”

ถึงอย่างไรก็ตามวิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้มีบทบาทด้านนี้ ด้วยการจัดบรรยายร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี และอื่นๆ

บทบาทด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ร่วมมือกับองค์กรอิสลามภายในประเทศในการวินิจฉัย ชี้ขาด ตัดสินและตีความในประเด็นทางศาสนาที่มีความเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วิทยาลัยอิสลามศึกษาไม่ได้มีภารกิจหลักทางด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม ซึ่งภารกิจด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม มีหน่วยงานที่ทำงานในด้านนี้โดยเฉพาะคือสำนักงานคณะกรรมการกลางประจำจังหวัดที่ทำหน้าที่หลัก สำหรับวิทยาลัยอิสลามศึกษานั้น มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับ ทำให้ทางคณะกรรมการกลางอิสลามเข้ามาปรึกษาและเชิญบุคลากรบางท่านเข้ามาเป็นคณะทำงาน ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่ง กล่าวว่า “บทบาทด้านการตัดสินข้อสงสัยในหลักการอิสลาม ไม่เป็นบทบาทตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา แต่เป็นบทบาทที่ทำทนายสำหรับวิทยาลัยอิสลามศึกษา เพราะวิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นที่ไว้วางใจจากภายนอก”

ถึงอย่างไรก็ตามวิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้มีบทบาทด้านนี้ ด้วยการมีส่วนร่วม ช่วยแนะนำเกี่ยวกับหลักการในอิสลาม ในบางเรื่องอาทิเช่น เรื่องฮาลาลและฮารอม การแบ่งมรดกตามกฎหมายอิสลาม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยขอสรุปแนวทางการพัฒนาบทบาทของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ดังนี้

1. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรขยายการจัดการเรียนการสอน ในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก เพิ่มขึ้น รวมทั้งคิดค้นหลักสูตรที่เป็นที่ต้องการของสังคมให้มากขึ้น ตลอดจนขยายบทบาทด้านการสอนสู่ชุมชน เพื่ออิสลามศึกษาเป็นสาขาสำหรับสังคมในระนาบกว้างขึ้น

2. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการวิจัยทางอิสลามศึกษาในระดับท้องถิ่น และนอกจากการสร้างผลงานวิจัยแล้ว วิทยาลัยอิสลามควรทำหน้าที่ผลิตนักวิจัยระดับเชี่ยวชาญให้มากขึ้น เพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยและพัฒนาสู่การเป็นเลิศด้านวิจัย และควรกำหนดแผนและนโยบาย และทิศทางด้านการวิจัยให้ชัดเจน

3. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรพัฒนาการบริการวิชาการแก่ชุมชน โดยการใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่เข้ามาจัดการ เช่น รายการวิทยุ โทรทัศน์วงจรปิด เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถ

บริการวิชาการแก่ชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้น และเป็นการลดเวลาการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนลงได้ โดยไม่กระทบด้านปริมาณและคุณภาพของการให้บริการได้

4. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรทำวิจัย ที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

5. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรส่งเสริมการผลิตตำรา ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษาให้บุคคลผู้สนใจได้ศึกษา

6. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรกำหนดแผนการปฏิบัติการด้านการขึ้นำสังคม ซึ่งบทบาทด้านการขึ้นำสังคมนั้นเป็นไปในลักษณะของการร่วมมือกับองค์กรภายนอก

7. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรส่งเสริมและผลิตสื่อที่ใช้ในด้านการติดตาม วิเคราะห์ เติอนภัย เช่น มีการจัดรายการวิทยุ

8. วิทยาลัยอิสลามศึกษา ควรส่งเสริมและผลิตตำราเกี่ยวกับคำถาม-คำตอบที่พบบ่อยเกี่ยวกับข้อสงสัยในหลักการอิสลาม

2. ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความต้องการของประชาชนต่อ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.2 ควรศึกษาเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยอิสลามศึกษา เช่น การติดตามและประเมินผลหลักสูตร เป็นต้น